

DEN NORSKE KIRKE

Oslo Bispedømmeråd

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Dato: 14.05.2015

Vår ref: 15/1592 - 9 TVO (15/16948)

Deres ref:

Høringssvar - Presteboliger med kulturhistorisk verdi - Oslo bispedømme

Vi viser til brev datert 12. mars vedørende presteboliger med særlig kulturhistorisk verdi. Saken er behandlet i Oslo bispedømmeråd 11.mai 2015, OBDR sak 34/15.

Oslo biskop og Oslo bispedømmeråd vil gi følgende uttalelse:

Innen Oslo bispedømme er det eiendommer av kulturhistorisk verdi som i dag er eid av Oslo kommune v/Boligbygg Oslo KF, Opplysningsvesenets fond og Staten v/Statsbygg.

EIENDOMMER EID AV OSLO KOMMUNE MED KULTURHISTORISK VERDI:

- Rasmusbakken 6, Grorud prestegård/Nedre Grorud gård**
Denne boligen har vært viktig for utviklingen av området fra 1600 tallet. Den ble prestegård omkring 1900. Kun hovedhuset står igjen av gårdens bygninger foruten stabburet som er flyttet til Nordtvet gård. Boligen omfattes av verne- og forvaltningsplanene for Akergårdene i Oslo kommune.
- Ulvenveien 112, Østre Aker prestegård**
Utskilt fra Ulven gård i 1855 og prestegården ferdig i 1858. Prestegården består av drengestue, driftsbygning, stabbur og våningshus som utgjør en naturlig enhet sammen med Østre Aker kirke og kirkegården. Våningshuset er ombygd til leiligheter som i dag disponeres av prosten i Østre Aker og en stiftskapellan.
- Hjaltlandsgate 1, Vålerengen prestegård**
Vålerengen prestegård har vært i kirkelig eie/bruk helt fra 1200-tallet med unntak av ca.50 år på 1800-tallet. Boligen består av en sammensatt bygningsmasse hvor deler av hovedhuset er fra 1700-tallet. I 1879 ble gården kjøpt av kommunen. Den har vært prestebolig fra 1902 da Vålerengen fikk sin kirke. Tomten til kirken ble skilt ut av prestegården og disse ligger rett ved siden av hverandre, begge som del av en park. Presteboligen har en egen konfirmantsal som menigheten leier for videre utleie til selskap i forbindelse med bl.a. dåp, konfirmasjon og gravferd. Boligen har stor kulturell betydning for området.

Den videre bruk av disse eiendommen bør utvikles i nært samarbeid med de lokale menighetene. Det bør stilles ressurser til disposisjon for Oslo kommune slik at boligene fortsatt kan være av kulturell betydning for lokalsamfunn og kirke. Oslo bispedømmeråd imøteser at departementet tar ansvar også i forhold kulturhistoriske eiendommer eiet av kommunen.

EIENDOMMER EID AV OPPLYSNINGSVESENETS FOND OG MED STOR KULTURHISTORISK VERDI:

1. Kirkeveien 125, 1384 Asker

Dette er et stort gårdsanlegg hvor kun hovedhuset benyttes som prestebolig for prosten i Asker. Prestegården er omtalt i Opplysningsvesenets utredning Prestegårder i Norge – et utvalg. Den har en klar kirkelig og lokal kulturhistorisk verdi. Dersom prestegården ikke blir benyttet videre som prestebolig, må den videre utvikling skje i nært samarbeid med menighet og lokalsamfunn.

2. Blindernveien 19, 0371 Oslo

Vestre Aker prestegård, i dag bolig for Oslo biskop. Presteboligen er del av et stort gårdsanlegg hvor kun hovedhuset benyttes som bolig for Oslo biskop. Prestegården er omtalt i Opplysningsvesenets utredning Prestegårder i Norge – et utvalg. Den har en klar kirkelig tilknytning fra middelalderen. Den vil være aktuell som tjenestebolig for biskop ut fra foreslåtte regler. Dersom den ikke videreføres som tjenestebolig, må den videre utvikling av boligen og gårdsanlegget utarbeides i nært samarbeid med den lokale menighet.

EIENDOM EID AV STATEN v/STATSBYGG:

St. Halvardsplass 3, Oslo, Oslo bispegård

Oslo bispegård ligger midt i det historiske området i Gamlebyen i Oslo, omgitt av ruiner fra tiden da dette var byens sentrum og tyngdepunkt. Helt tilbake til 1100-tallet har Oslos biskoper holdt hus i dette området. Dagens bispegård er bygget på restene av Olavsklosteret, et dominikansk kloster som trolig ble grunnlagt i 1239. Frants Berg var den første biskopen som flyttet inn der i 1554. Bygningen ble utbedret og bygget om i 1623, og så i 1860 ble det bestemt at den skulle rives på grunn av stort forfall. I 1882 vedtok imidlertid Stortinget at bispegårdens middelalderdel skulle bevares. I 1883-84 ble den nye bispegården oppført på ruinene til Olavs-klosteret. Det er i dag tre rom i kjelleren som er bevart fra det gamle klosteret. Ett av dem ble i 1968 omgjort til et kapell for bispegården. Her er det spor av veggutsmykningen fra 1200-tallet i taket.

Fram til midten av 1980-tallet ble huset brukt som privatbolig for Oslo biskop. Siden 1986 har administrasjonen knyttet til biskopen og bispedømmerådet hatt sine kontorer og representasjonslokaler der. Hele bygningen ble pusset opp innvendig i 1999-2000, og mange av rommene fikk da tilbake sine opprinnelige farger.

Bygningsmassen består av hovedhus og sidebygning (stallen). Oslo bispegård har som det fremgår av ovenstående stor kirkehistorisk og kulturell verdi. Bispemøtene ble også i en årrekke holdt her.

Oslo bispedømmeråd har med bakgrunn i skillet mellom stat og kirke, i styringssamtalene med departementet i 2013 og 2014 tatt opp spørsmålet om eierskap

og fremtidig bruk av Oslo bispegård. Det må legges til rette for at Oslo bispegård fortsatt kan være i bruk i Den norske kirke.

ANDRE BOLIGER:

I Oslo bispedømme er det noen tjenesteboliger som ligger nær kirke og/eller kirkegård og av den grunn bør vurderes i forhold til videre bruk. Dette gjelder følgende boliger:

1. **Langbølgen 35, 1150 Oslo**, ligger tett på Lambertseter kirke, med samme arkitektonisk utforming og med samme innkjørsel som kirken. Eier er Oslo kommune v/Boligbygg Oslo KF.
2. **Eindrives vei 7, 0575 Oslo**, ligger nær Hasle kirke og med samme arkitektonisk utforming. Eier er Oslo kommune v/Boligbygg Oslo KF.
3. **Gamle Kjelsås vei 2, 0489 Oslo**, er en del av kvartalet som utgjør Grefsen kirke og Grefsen kirkegård. Eier er Grefsen menighet, innleid av Oslo kommune v/Boligbygg Oslo KF.
4. **Peder Akersvei 2, 0851 Oslo**. Eier er Nordberg menighet, innleid av Oslo kommune v/Boligbygg Oslo KF.
5. **Nesbruveien 55, 1396 Billingstad**, ligger tett på Holmen kirke og med samme innkjørsel som kirken. Eier er Asker kommune.

Oslo bispedømmeråd har sendt Kulturdepartementets høring på intern høring til aktuelle distanser. Det er mottatt svar fra Oslo kommune v/Boligbygg Oslo KF, Vålerengen menighetsråd, Vålerengen Historielag, Grorud menighetsråd og Østre Aker og Haugerud menighetsråd. Den historiske tilknytning for presteboligene eid av Oslo kommune er godt beskrevet av disse, og følger vedlagt.

Med vennlig hilsen

Elise Sandnes e.f.
stiftsdirektør

Tor Vold
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Mottakere:
Kulturdepartementet

Postboks 8030   0030
Dep

OSLO

27 APR 2015

BOLIGBYGG

- et foretak i Oslo kommune

Oslo bispedømmeråd
Postboks 9307 Grønland
0135 OSLO

DATO: 23.04.2015
DERES REFERANSE: 15/1592-2
VÅR REFERANSE: Knut Mathisen, 23460531
SAKSNR.: 201300356-35
ARKIVKODE: 175

Kommunale presteboliger med særlig kulturhistorisk verdi

Viser til deres brev av 27.3.2015 vedrørende særlig kulturhistorisk verdi av følgende prestebolig Ulvenveien 112, Hjaltslandsgata 1 og Rasmusbakken 6. Grorud prestegård har adresse Rasmusbakken 1 i deres brev, men jeg mener det riktige adressen skal være Rasmusbakken 6.

Boligbygg Oslo KF mener at alle tre har særlig kulturhistorisk verdi, med bl.a. at nevnte eiendommer er omtalt i verneplanen for Akergårder og at det er blitt utarbeidet forvaltningsplaner for Rasmusbakken 1 (Grorud prestegård) og Ulvenveien 112 (Østre Aker prestegård). Det vil med stor sannsynlighet også bli utarbeidet forvaltningsplan for Hjaltslandsgta 1 (Vålerenga prestegård).

I tillegg til følgende begrunnelser, som er mer utfyllende i verneplanen.

Rasmusbakken 6, Grorud prestegård eller Nedre Grorud gård (som den het før den ble prestegård) er i ikke omtalt i skrifter før 1600-tallet, men det har bodd folk på stedet før den tid. Eiendommen har en stor kulturhistorisk verdi for utvikling av området fra 1600-tallet og frem til ca. 1900 og etter det som prestegård (se verneplan for eiendommen). Etter ca. 1950 ble deler av eiendommen omgjort til idrettsanlegg og hage, driftsbygninger forfalt mer og mer. Hagen ble i 2011 ført tilbake slik den var på 1890-tallet, med midler fra Groruddalsatsingen. Den er nå til all men benyttelse. Stabburet er flyttet til Nordtvet gård og de øvrige driftsbygninger ble revet. Det foreligger bilde dokumentasjon fra ca. 1937 og frem til d.d., samt et historisk tilbakeblikk i forvaltningsplanen.

Ulvenveien 112, Østre Aker prestegård, ble skilt ut av Ulven gård, med 200 mål i 1855 og prestegården sto ferdig i 1858. Prestegården har aldri blitt drevet med tradisjonell gårdsdrift.

Gården har drengestue, driftsbygning, stabbur og våningshus. Alle bygninger er intakte og nylig vedlikeholdt. Eiendommen har en plassering ved kirkegården og en naturlig del av helheten, med Østre Aker kirke, kirkegård og prestebolig. Dette er en av de få steder i regionen hvor nevnte helhet er ivarettatt og intakt. For eiendommen er det utarbeidet egen forvaltningsplan.

Boligbygg Oslo KF
Dato: 23.04.2015
Saksnr.: 201300356-35
Arkivkode: 175

Hjaltlandsgata 1, Vålerenga prestegård, er en sammensatt bygningsmasse, hvor deler av hovedhuset stammer fra 1700-tallet og består av flere stilarter. Allerede på 1200-tallet, da kirken tok eiendommen i sin besittelse for første gang, var det en gård. Det var fra denne Vålerengas tomter ble utparsellert fra 1850-tallet. Hoveddelen av bygningen er tilføyet på 1870-tallet.

I 1897 ble eiendommen, som da besto av 27 mål solgt for anleggelse av Vålerenga kirke. Hovedhuset har etter den tid blitt benyttet som prestebolig frem til d.d. Vålerenga hovedgård/- prestegård har en særlig kulturhistorisk verdi for utvikling av området og en stor tilhørighet i lokalkulturen.

Boligbygg Oslo KF mener at de tre ovenfor nevnte eiendommer har en særlig kulturhistorisk verdi, med nevnte begrunnelser. Ytterligere informasjon kan fremskaffes om ønskelig.

Med hilsen
Boligbygg Oslo KF

Tom Nyquist
seksjonsleder

Knut Mathisen
seniorrådgiver

Elektronisk godkjent og ekspedert uten signatur

Vålerenga Historielag
Hedmarksgata 2
0658 OSLO
leder@valerenga.org

27. april 2015

Til

Høringsinstansene i Oslo

for Høring om presteboliger med særlig kulturhistorisk verdi

Oslo bispedømme

Oslo kommune Byantikvaren

Kopi til Oslo boligbygg

Ang. høring om presteboliger med særlig kulturhistorisk verdi

Vi viser til høringsbrev av 12. mars 2015 fra Kulturdepartementet, om høring om presteboliger med særlig kulturhistorisk verdi, samt Oslo Bispedømmeråds brev av 27. mars 2015 om kommunale presteboliger med særlig kulturhistorisk verdi.

Vålerenga Historielag registrerer med glede Oslo Bispedømmeråds forslag om at Vålerenga prestegård fortsatt skal være prestebolig. Vi ønsker med dette brevet å støtte dette forslaget og understreke hvilken kulturhistorisk verdi Vålerenga prestegård har for bydelen og byen. I denne anledning synes vi det er viktig å ta med noen opplysninger om prestegårdens historie.

Navnet kommer av det gamle gårdsnavnet Vålen, som i middelalderen ble skrevet *Volin* eller *Valin*. Det første leddet er sannsynligvis det norrøne *váll*, dvs et åpent sted som er ryddet ved hugst av trær og brenning av stammene. Sisteleddet er *vin*, som betyr naturlig eng.

Gården Vålen omtales første gang i skriftlige kilder i 1240. Den tilhørte da Oslo bispestol og var på ca. 200 dekar jord, som vesentlig ble brukt til å dyrke korn. Magnus Lagabøters bylov av 1270 bestemte at bygrensa skulle gå ved grinda til Vålen.

Fra 1300-tallet var gården "Volin" bispesete med store jordarealer. Biskop Eystein drev gården for egen regning omkring 1390, et bruk på ca. 200 mål der det ble dyrket korn.

I 1453 omtales Vålerenga, som fremdeles kalles Volin, i "Den røde bok". Dette var en geistlig

jordegodsfortegnelse som bærer sitt navn etter fargen på permen den var oppbevart i. Gården var da i sin helhet Oslo bispestols eiendom. Etter reformasjonen tilhørte gården biskopen og ble drevet som avlsgård. Sammen med gården Etterstad og andre jordeiendommer ga dette sikkert gode inntekter.

I 1589 hører man om Peder Svendsen på Munketvedt, som trengte seg på det som den gang ble kalt Vålen og på Etterstad og ville bruke biskopens hestehage. Det opplyses også at Oslo fehavn grenset inn på denne hestehagen, og at det i elva ved Vålens kverner lå en dam. I Akershus lensregnskaper fra 1557-1558 blir Henning Vålens sag og Terger Vålens kvern nevnt. Fra 1590 hører vi at det gården Vålen finnes en møllekvern og to sagkverner.

Biskop Jens Nilsson tilbrakte ofte sommeren på Vålerenga. Den 2. september 1594 gjennomførte han i følge sine visitasbøker en reise gjennom Aker- og Bærumsbygdene. I innledninger i visitasboka har han iet dikt på latin fra 1585 skildret utsikten fra Vålerenga. Det er et forsøk på å gi et kunstnerisk uttrykk for naturfølelsen. Her er diktet:

*Her hvor den ilende bekk vanner Vålens marker
Og de fruktbare åkrer utenfor byen
Og hvor den uten å stanse går gjennom Oslos murer
Kan vandreren som kommer fra øst
Fra bakketoppen se de befestede tårn
Der hvor solen dukker ned i de vestlige vann
Og fjernt borte ser han en rødgyllen stjerne*

Med "de befestede tårn" menes Akershus, mens bymurene vel nærmest har eksistert i dikterens fantasi.

Fogdregnskapene for 1611 viser at Vålens sag da var brukt av biskopen selv, og at den var avgiftsfri.

Etter den store bybrannen i 1624, da Christian IV beordret byen gjenreist innenfor festningsmurene på Akersneset, ble gårdens areal beskåret og en del lagt under Ladegården.

I den store matrikkelen av 1723 nevnes "Waal-ereng" som hører til Oslo bispegård. Omkring 1800 er den fremdeles bispestolens eiendom. I 1804 ble den utlagt til enkesete for biskop Christen Schmidt enke (Ingeborg Catharina Birkenbusch eller "Buska" som hun ble kalt på Vålerenga).

Den unge enka gifta seg seinere med kjøpmann Lars Steensgaard, som i 1827 kjøpte gården for 4000 spesiedaler. I 1862 ble den solgt videre til overrettssakfører Carl Christian Salomonsen i to parter for til sammen 26600 spesiedaler. Den voldsomme prisstigningen skyldtes hovedsakelig industrien som vokste opp i nærheten, først og fremst Kværner Brug, som skapte behov for arbeidskraft og byggetomter. (Kværner var fra gammelt av denne gårdens kvern og sag, derav navnet). Salomonsen fortsatte derfor utparselleringa av tomter, som den forrige eieren hadde begynt. Trebyen på Vålerenga vokste opp i stor fart før bydelen ble innlemmet i Christiania i 1878 og murtvungen kom.

Den nåværende prestegården er fra 1700-tallet. Carl Salomonsen bygde den om rundt 1870, da den fikk den sveitserstilen den fremdeles har. I 1879 ble gården kjøpt av kommunen. Fra 1902, da Vålerenga fikk sin egen kirke, har den vært prestebolig.

Da diskusjonen om Vålerenga kirkes beliggenhet gikk på 1890-tallet, var Galgeberg et alternativ. Det var stor motstand mot dette lokalt. Dette var vel ikke så rart i og med at det lenge hadde vært

byens rettersted. Det var naturlig at den gamle gårdens tun til slutt ble valgt som kirketomt. Flott beliggenhet og fortsatt grøntområde rundt. De andre husene på gårdstunet revet, og dette ble sammen med Salomonsens flotte hage en del av parken rundt presteboligen og Vålerenga kirke. Den staselige ballsalen som ble konfirmantsal i prestegården er kanskje det beste fortsatt synlige beviset for det livet som de velstående folka levde her på 1800-tallet.

Overrettssakfører Carl Christian Salomonsen var delaktig i en rekke industrielle virksomheter og var levende interessert i politikk og alle spørsmål som var oppe i tiden. Han førte et selskapelig og fjestfritt hus på Vålerenga. Hos han samlet en lang rekke av tidens mest framstående menn seg. Flere av de mest betydningsfulle politikerne hørte også til vennekretsen på Vålerenga. Bjørnstjerne Bjørnson var ofte på Vålerenga. Da politikken skilte han og Salomonsen, ble det slutt på Bjørnsons besøk der oppe.

De historiske linjene og forbindelsen mellom kirken og gården kan altså trekkes helt tilbake til første halvdel av 1200-tallet. I denne perioden på nesten 800 år, bortsett fra et kort intervall fra 1827 til 1879, har gården tilhørt kirken. Vålerenga kirke, som ble innviet i 1899, og prestegården har vært og er et levende åndelig og kulturelt sentrum i bydelen, og båndene til folket der er sterke. Idretten, spesielt fotball og ishockey, er også nesten for en religion å regne på Vålerenga, og de to religionene lever godt sammen i en verdifull og fruktbar symbiose. Trond Ingebretsens sang om brannen i Vålerenga kirke i 1979 slår dette uttrykkelig fast. Folk på Vål'enga reiser seg og synger med når de hører om "da Vålerenga kjerke fikk himmel'n sjøl til tak", enten det er på forballbanen eller i kjerka. Den er blitt en nasjonalsang nummer to og synges ved alle anledninger, både begravelse og fest. Vålerenga menighet har hentet sin devise fra teksten; "Med himmel'n sjøl til tak".

I dag er prestegården det eneste som er igjen av Vålerenga hovedgård. Den er en naturlig del av bydelens sjel, og det ville være både historieløst og tragisk å rokke ved dens naturlige del av Vålerengafolkets liv.

Opplysningene er henta fra "Oslo Byleksikon" (Kunnskapsforlaget, 2010), Akergårder i Oslo" (Finn Holden, Andresen & Butenschøn, 2003) og fra "Vålerenga – bydel med sjel" (Vålerenga Historielag, 2002).

Vålerenga Historielag håper dette kan være til nytte i saksbehandlingen.

Med vennlig hilsen
VÅLERENGA HISTORIELAG

Even Haugseth
Leder

Vålerengen menighetsråd
Grønlandsleiret 31
0190 OSLO

27. april 2015

Til
Høringsinstansene i Oslo
for Høring om presteboliger med særlig kulturhistorisk verdi
Oslo bispedømme
Oslo kommune Byantikvaren
Kopi til Oslo boligbygg

Ad høring om presteboliger med særlig kulturhistorisk verdi

Vi viser til høringsbrev av 12. mars 2015 fra Kulturdepartementet, om høring om presteboliger med særlig kulturhistorisk verdi, samt Oslo Bispedømmeråds brev av 27.03.2015 om kommunale presteboliger med særlig kulturhistorisk verdi.

Vålerengen menighetsråd støtter og setter stor pris på at Oslo bispedømmeråd ønsker å ta med Vålerengen prestegård på lista over de presteboliger som skal bli særskilt vurdert i forhold til videre eierskap og bruk. Vi håper Oslo kommune Byantikvaren vil gjøre det samme. Vi anser absolutt Vålerengen prestegård som en av de boliger som bør bevares som prestegård, både ut fra historiske og stedsmessige grunner. Vålerengen prestegård er en av Oslos gamle hovedgårder, den er et helt særegent hus og ligger som et symbolbygg i Vålerenga-parken, rett ved siden av kirka, og hører som sådan med til Vålerengas røtter og identitet – både allment og kirkelig. Den brukes dessuten også av lokalbefolkningen i den såkalte «Konfirmantsalen», en stor sal som er bevart i gammel stil og leies ut av menighetsrådet til diverse anledninger.

Prestegården er merket med blått skilt fra «Selskabet til Oslo bys vel» som Vålerengen hovedgård, hvor de eldste delene er fra slutten av 1700-tallet. Vi viser videre til vedlagte brev fra Vålerenga historielag for nærmere beskrivelse av gårdens historikk og betydning.

Vålerengen prestegård eies og driftes av Oslo boligbygg. Selve presteboligen utgjør ca halvparten av boligen. Resten leies av Vålerengen menighetsråd, som leier ut en leilighet i 2. etasje til sine lokalt ansatte, samt til selskap og møter i Konfirmantsalen. Konfirmantsalen ble pusset opp i gammel stil for en tid tilbake, etter påtrykk fra lokalbefolkningen om at den ærverdige salen igjen burde komme allmennheten tilgode. Her feirer lokalbefolkningen dåp, konfirmasjon og minnesamvær, det arrangeres konserter, kafe og beboermøter, samt egne menighetsarrangement.

Regjeringens vedtak om oppheving av boplikt for prester gjør framtidig ivaretagelse og bruk av Vålerengen prestegård uviss. Vålerengen menighetsråd behandlet derfor saken allerede på sitt møte 15. september 2014. Vedtaket derfra (sak 55/14) lyder «*Vålerengen menighetsråd ønsker at Vålerengen prestegård også for framtida beholdes som bolig for menighetens prest.*» Etter at høringsbrevet fra Kulturdepartementet ble sendt ut, vedtok vi i møte 14. april 2014 (sak 35/15) at «*MR vedtar å svare på høringen med ønske om å bevare boligen som prestebolig*».

Kulturdepartementet sier følgende om de boliger som «*har en viktig kirke- og kulturhistorisk verdi*» i sitt høringskriv om saken: «*Departementet mener slike boliger bør søkes beholdt som presteboliger, eventuelt anvendt til andre formål som kan sikre boligenes særlige kvaliteter og komme lokalsamfunnet til gode.*» Vålerengen menighetsråd mener det er viktig og riktig både for kirke og lokalmiljø at den ærverdige og godt bevarte presteboligen rett ved siden av kirka, fortsatt kan ivareta sin kirkelige tilhørighet, være i offentlig eller kirkelig eie, tilbys som bolig for prest, og ellers ivaretas og brukes til beste for allmennheten, som det historiske og nåtidige smykket det er på Vålerenga, i bydelen og byen vår.

Vi håper derfor Oslo bispedømme vil sette boligen opp på listen over presteboliger av særlig kulturhistorisk verdi, og oppfordrer Oslo kommune Byantikvaren til å gjøre det samme. Ut fra dette håper vi så at Kulturdepartementet og andre instanser vil gjøre det de kan for at Vålerengen prestegård også for framtida kan få være det den har vært i så mange århundre.

Vi imøteser en god saksbehandling.

Beste hilsen
for Vålerengen menighetsråd

Ingunn Rinde, sogneprest

